

Actualiteit

Coördinatie: Vincent Sagaert en Dirk Scheers

Tijd voor een hercodificatie van het Burgerlijk Wetboek

In de vorige jaargang werd gepleit voor een modernisering naar Frans voorbeeld van ons Burgerlijk Wetboek wat het verbintenissenrecht betreft (S. Van Loock, *RW* 2014-15, 1562). Ook onze minister van Justitie denkt hardop aan een hercodificatie van het privaatrecht.

Bij de viering van de tweehonderdste verjaardag van het Burgerlijk Wetboek was nochtans de overwegende stemming voor zo'n onderneming eerder terughoudend. Voor vele juristen is het Burgerlijk Wetboek als een geliefd ouderlijk huis waarvan men alle kamers en hoekjes kent en waarvan een grondige restauratie nodig is, maar men zich bezorgd afvraagt of het hierdoor niet zijn karakter zal verliezen, zodat men de talrijke gebreken maar voor lief neemt. «Il est comme ces vieilles maisons qu'on redoute de voir abattre, persuadé, même quand elles ne sont pas belles, que celles qui les remplaceront seront plus laides encore» (P. Martens, *JT* 2004, 450). Voor velen is het geschikte moment trouwens onherroepelijk voorbij. Het belang van de natiestaat is weggedeemsterd door Europa en de hoop wordt gericht op een Europese codex. Voorts wordt opgeworpen dat een maatschappelijke consensus over de dragende beginselen van een nieuw Burgerlijk Wetboek thans onvoldoende aanwezig is en het opsommen van enige centrale waarden, zoals gerechtigheid, vrijheid, welvaart, of sociale verantwoordelijkheid nauwelijks houvast biedt. Ook dreigt een dergelijk project blind te zijn voor de toegenomen diversiteit van de samenleving. Een nieuw Burgerlijk Wetboek zal leiden tot verstarring omdat een rem wordt gezet op de verdere jurisprudentiële ontwikkeling het zal ons vervreemden van het moederrecht en afsnijden van de kostbare informatiebron van de Franse rechtspraak en doctrine. Voorts wordt aangevoerd dat het de overheid en de rechtzoekenden (advocatuur, bedrijfsleven) op hoge kosten zal jagen en dat, zeker in de beginfase, te vrezen valt voor meer rechtsonzekerheid. Ten slotte wordt erop gewezen dat het onjuist is dat codificaties bijdragen tot hogere welvaart, aangezien blijkt dat juist *common law*-stelsels performanter zijn, en dat het belang van codificaties voor een betere kenbaarheid van het recht thans achterhaald is, enz.

Dit alles neemt niet weg dat het concept van een Burgerlijk Wetboek ook in de 21ste eeuw nog lang niet is voorbijgestreefd. De doelstellingen die de wetgever destijds voor ogen had, blijven onverminderd pertinent. Ook voor de hedendaagse samenleving is een systematische en rationele ordening van het privaatrecht die gemakkelijk toegankelijk en begrijpelijk is van groot belang. Er valt trouwens een «revival» te noteren van de codificatiegedachte. Treffende voorbeelden hiervan zijn het recente Wetboek Economisch Recht en het Wetboek Internationaal Privaatrecht.

Het hoeft geen betoog dat het Burgerlijk Wetboek thans deze functie niet langer vervult. De oude artikelen zijn niet zonder meer begrijpelijk zonder kennis van de massa rechtspraak die zich hierop heeft geënt. Ons burgerlijk recht begint meer en meer op een *common law*-systeem te gelijken waarbij de rechtsontwikkeling door de rechtspraak wordt gestuurd. Voorts is er de meergelaagdheid door de invloed van Europa en de «verkokering» (cf. van Gerven) door sectorale wetten. De uitdaging voor het Burgerlijk Wetboek is dus van existentiële aard. Of zoals de Franse hoogleraar Cornu (*Livre du bicentenaire*) het uitdrukt: «Être ou être démembré, c'est-à-dire ne plus être, là est la question». De vrees is inderdaad gerechtvaardigd dat het Burgerlijk Wetboek de weg opgaat van het Wetboek van Koophandel dat op de duur zijn relevantie verliest. Als gevolg hiervan zal het Burgerlijk Wetboek worden herleid tot een «residuaire rechtsorde» die enkel nog dienstig is wanneer het omvangrijke arsenaal aan bijzondere wetten geen antwoord biedt.

Het is dus de hoogste tijd om het Burgerlijk Wetboek in zijn oude glorie te herstellen en opnieuw zijn centrale plaats te geven in het privaatrecht. Zo'n hercodificatie is een immense opdracht. Het is een werk waaraan men enkel met trillende handen begint. Binnen onze rechtsfaculteiten is echter voldoende expertise voorhanden om deze opdracht tot een goed einde te brengen. De ontwerpers dienen hierbij tewerk te gaan als «tastende montagekunstenaars» (W. Witteveen, *De Wet als kunstwerk*, 2015): door voortbouwend op onze rechtstraditie te zorgen voor bepalingen die redelijk en begrijpelijk zijn, samenhang vertonen en geschreven zijn op grond van blijvende waarden, houdbaar voor de toekomst.

Eric Dirix en Patrick Wéry